ئۆجەلان و باکۆنین: گفتوگۆیەکی تەواونەکراو.. کارلۆس پازمینیۆ.. و: گۆران عەبدوڵڵا

ئەم نووسینە گفتوگۆیەکە لەسەر تەکنیکی شۆڕشگێڕانەو لایەنە هاوبەش و جیاوازییە تیۆرەکانی بنچینەی دەوڵەت لە نێوان عەبدوڵڵا ئۆجەلان، ڕابەری پارتی کرێکارانی کوردستان (PKK) و بزووتنەوەی رزگاری کورد لەگەڵ میخائیل باکۆنیین، یەکێک لە گرنگترین تیۆریستەکانی ئەنارکیزم و رابەرانی چەپ لە سەدەی نۆزدە.

هاوبەشی و جیاوازی ئەو باوەڕانەی کە لەم رۆژگارەدا دەخرێنە بەرچاومان زۆر گرنگن بۆ تێگەشتن لە دەوڵەت، تاکتیکی شۆڕشگێڕانە دژ بە دەوڵەت، ناوەندە سیاسەکان و رۆڵی شۆڕشگێڕانە، لەگەڵ پێداگری لەسەر ئازادی ژن. بۆیە ئەم بەشداریکردنە پرسیاری گرنگ دێنێتە ئاراوە کە بەشێکی زۆری لە بیرکرابوون یان لاوەکییانە لێیان دەڕوانرێت لە لایەن بزووتنەوەی چەپ و تیۆریستەکانیەوە بۆ بیرکردنەوە لە شۆڕش لە سەدەی ٢١ دا.(Pazmino 2017a).

وەک دەزانرێت باکۆنین لە بیر کرا پاش دەرکردنی لە کۆنگرەی یەکەمی ئەنجومەنی نێودەوڵەتی کرێکاران (IWMA)، هەروەها خۆیی و باوەڕەکەی بە توندی سەرکۆنەکرا وەک باوەڕێکی (تەواو ئایدیلۆژی). بەهەرحاڵ، پێشتر و پاش روخانی یەکێتی سۆڤییەت، ڕەخنەکانی باکۆنیین ناوە ناوە سەریان هەڵدەدایەوە جار لە دوای جار رەخنەکانی دووبارە دەکرانەوە لەسەر بنچەکانی دەوڵەت و دەوڵەتداری مارکسیستی. پێشبینییەکانی پشتڕاستکرانەوە لە کۆمۆنەی پاریسەوە تا شۆڕشی روسیا کە دەوڵەتی سۆشیالیستی چارەسەر نییە بۆ فەراهەمکردنی کۆمەڵگەیەکی دیموکرات و ئازاد (price 2012 [2007]).

ئۆجەلان، پێش ئەوەی گۆشە بدات بە پەرەدایمەکەی لە مارکسیست لینینیستییەوە بۆ کۆنفیدراڵیزمی دیموکراتی، بەهەمان شێوەی باکۆنیین توشی رەخنە بووەوە سەبارەت بەدەوڵەت (Pazmino 2017b). باکۆنین و ئۆجەلان (2016a)، لە دوو زەمەنی جیاوازدا هاوشێوەی یەکتر گۆشەیان بەتیۆری بنچەی دەوڵەت دا، بیانویان ئەوەیە کە بنچەی دەوڵەت ئابوری نەبووە، بەڵکوو `ئایدیۆلۆجی` بووە، هەروەها دەوڵەت `دەزگایەکی ئاینیە`، سەرکوتگەر، خۆسەپێن و باوکسالارە.

بەهەرحاڵ، ئۆجەلان زۆر واوەتر رۆشت لە باکۆنین و گفتوگۆیەکی هێنایە ئاراوە سەبارەت بە بنچەی دەوڵەت لە ژێر هەژمونی ژنان دا، بەم شێوەیە دەتوانرێت بووترێت رێبەری کورد تیۆری دەوڵەت لای باکۆنین کامڵ دەکات و تێیدە پەڕێنێت (Pazmino 2017b).

شیکارەکانی ئۆجەلان بوونە هۆکاری گەشەیەکی تەکنیکی نوێ، ئەویش کۆنفیدراڵییەتی دیموکراتییە (ئۆجەلان ٢٠١٦ب). لەو سەین و بەینەدا مارکسییەکان بانگەوازی دەستبەسەرداگرتنی دەوڵەت دەکەن و ئەنارکیستەکانیش کار بۆ هەڵوەشانەوەی دەکەن، ئۆجەلان بانگەوازی هەڵوەشانەوەی دەکات هەنگاو بە هەنگاو تا بەتەواوی دەسەڵات دەکەوێتە دەستی کۆمەڵگەی رێکخراو. بابەتی شۆڕش، پرۆلیتاریا نییە، بەڵکو ژنانە کە ئامادە نیین ` رۆڵیان هەبێت لە شۆڕش` ئەوان شۆڕشن (Bi Battista 2016). وەک دەبینین ئۆجەلان کۆتایی بەو گفتوگۆیە گەورەیە هێنا سەبارەت بە بنچەی دەوڵەت و تەکتیکی شۆڕشگێڕانە پاش ١٥٠ ساڵ لە دامەزراندنی پەیوەندی نێودەوڵەتی کرێکاران.

دەوڵەت دەزگایەکی ئاینییە.

باکۆنین پێی وایە دەوڵەت کاتێک دەردەکەوێت لە ` کۆمەڵگە سەرەتاییەکان ` ئەو کاتانەی ساحیرەکان و ` پیاوانی خودا` کاریگەری دەخەنە سەر کۆمەڵگە لە رێی ئەفسانەکان و شیکردنەوەی دیاردە نادیارەکان، لێرەوە ` هاوپشتییە سروشتییەکان` تێکدەشکێنرێت لە ژیانی کۆمەڵگەدا. ` رۆحی بەرزەفڕی` ئینسان دەیەوێت لە دیاردە سروشتەکان تێبگات و هەر لێرەشەوە شوناسێکی خودایيان بەبەردا دەکات. لێرەوە ساحیرەکان رۆڵی خوداوەندی لەسەر زەوی وەردەگرن، وردە وردە دەبنە ئەندازیاری کۆمەڵگە، چوونکە ئەوان کەناڵی پەیوەندیین لەگەڵ خودادا.

لەم رێگایەوە دەوڵەت خۆی رێکدەخات وەک قوربانی دەرێک لە پێناو ژیانی کۆمەڵگەدا، نکۆڵی لە ئازادی، چەوسانەوەو سەرکوتکردنی کۆمەڵگە لەسەر بنەمای ئەو شوناسە ئاسمانییەی بە خۆی بەخشیوە: ` هێزی رەهای دەوڵەت بەسەر کۆمەڵگەدا وا خۆی نمایش دەکات کە پارێزەری کۆمەڵگەیە`. لەگەڵ ئاڵۆزبوونی زیاتری پەیوەندییە کۆمەڵایەتەکان لە رەوتی مێژوودا، بڕوابوون بەدەوڵەت و گرنگەکەی زیاتر بووە تەنانەت لە بڕوای ` پیاوەکانی خودا` لە چەرخە کۆنەکان.

پرۆژە تیۆرەکەی ئۆجەلان زۆر واوەتر دەچێت لە باکۆنین، هەرچەندە

ڕێبەری کورد بەشدارە لە ئایدییەی بنچەی ئاینی دەوڵەت، بەڵام ڕەگەزێکی تری بۆ زیاد دەکات، ئەویش بالادەستی پیاوانە بەسەر ژناندا لەسەر بنەمای ئایدیۆلۆژی ئاینی.[1]

بەتەنها دەرکەوتنی `کۆمەڵگەی ئاینی` نییە کە وادەکات دەوڵەت دەرکەوێت، بەڵکوو کۆمکردنەوەی ڕۆڵی ژنان لەکۆمەڵگەدا، هەر بۆیە، دەوڵەت دامەزراوەیەکی باوک سالارییە. بەبێ گومان ئەمە گرنگترین بەشداری ئۆجەلانە لەگەڵ ڕێزدا بۆ باکۆنیین، ئۆجەلان سەیری بابەتی سەرهەڵدانی دەوڵەت دەکات – ژنان – هەموو کۆمەڵگە نیین وەک ئەوەی باکۆنیین دەڵێت. ئۆجەلان پێی وایە کۆمەڵگە بالادەست دەبێت و دەچەوسێنێتەوە، وەک ئەوەی ئۆجەلان پێی وایە ژنان سەرەتا بالادەست بوون دوواتر چەوسانەوە، ئەمە وایکردووە ژنان دژ بە دەوڵەتبن وەک دوواتر دەبینین.

دژە دەوڵەت و ژیلەمۆی شۆڕش: ئازادی ژنان

لە نەریتی سۆشیالیستە کلاسیکەکان، هەر لە باکۆنینەوە تا مارکس، تەنانەت سەردەمی مارکسیستە ئۆرسۆدۆکسەکان وەکوو عەبدوڵڵا ئۆجەلان و پارتی کرێکارانی کوردستان (PKK) بابەتی شۆڕش بۆیان پرۆلیتاریا بووە. سەبارەت بە نووسەرانی کلاسیک بە شێوەیەکی گشتی لەسەر ئەم بابەتە کۆک بوون کەوا ناکۆکی و پێکدادانەکان پەیوەستە بە چینی بەرهەمهێنەری سەرمایەدارییەوە، واتە خەباتی ئابوریان خستە سەروی بوارەکانی تری خەباتەوە. پێیان وابوو بە جیهانیبوونی سەرمایەداری دەبێتە هۆکاری بە جیهانیبوونی پرۆلیتاریا لە هەموو وڵاتانی جیهان[2]؛ بەهەر حاڵ، سەرمایەداری بە شێوەیەکی یەکسان وەبەرهێنان ناکات لە جیهاندا، وەکوو پرۆلیتاریا. پرۆلیتاریای ناجێگیر بەشێوەیەکی زۆر وەک هێزێکی جیهانی لە خۆیدا هێزی خۆی لەدەستداوە، لە هەمان کاتدا دەرکەوت ئەم بابەتە شۆڕشگێڕانەیە کێشەی تیۆری گرنگی هەیە. لێرەدا دەمەوێت ئاماژە بەوە بکەم کە تیۆری باکۆنین و مارکس بە ئەم چینە توانایی و گرنگی خۆی بە هیچ شێوەیەک لەدەست نەداوە، دەبێت تێکەڵاوی `دونیای کار` بیت بە تێگەشتن لە چینەکەو گرفتەکانی، وە تێبگەیت لە سیستمە ئاڵۆزەکانی نێوان کاری فەرمی و نافەرمی، ئایدیۆلۆژی، ئابوری و جێندەر، تاد.، ڕەنگە دژواربێت لەم کاتەیا جیهانیبین لە پەیوەند بە هۆکاری شوناسی تاک و کۆمەڵە.

لایەنێکی گرنگ لەوەی ئۆجەلان ئەوەیە کە بەشێوەیەکی تایبەت بڕوای وایە کە ژنان لە ڕۆژگارێکی زووەوە ناکۆکی و دژەکانی کۆمەڵگەی

رێکخراویان سەبارەت بە توندوو تیژی و چەوسانەوە و باڵادەستی بەرجەستە کردووە. بەرای ئۆجەلان باڵادەستبوون بەسەر ژناندا تەنها چار□□شی نەبوو بۆ ژنان، بەڵکوو بەدبەختی بوو بۆ هەموو بەشەریەت، لێرەوەیە ئۆجەلان توانایەکی گەورەتر بۆ پرۆلیتاریا دەگەڕێنێتەوە.

لەم کاتەیا دەمەوێت قسە لەسەر سێ خاڵی هزری گرنگ بکەم سەبارەت بە تیۆری ئۆجەلان.

یەکەم، ئۆجەلان بزانێت یان نەزانێت، تیۆری□کی لە دێدگای ژنانەوە درووستکردووە سەبارەت بە چۆنیەتی دەرکەوتنی دەوڵەت.

دووەم، باڵا دەستبوون بەسەر ژناندا مایەی درووستبونی دەوڵەتە.

سێیەم، لە رەهەندە تاکتیکییەکانی کۆنفیدراڵیزمی دیموکراتییدا، کە هەوڵدان و گەڕانە بە دوای ئازادی ژناندا وەک پێداویستییەکی کۆمەڵگە، ناکرێت گرەوە لەسەر درووستبونی دەوڵەتێکی نوێ بکات، کە لە خۆیدا لە رووی ئایدیۆلۆژی و تەکنیکییەوە پێچەوانەیە. کەواتا، کۆنفیدراڵیزمی دیموکراتی دەتوانرێت پۆلین بکرێت وەک نمونەیەکی عەمەلی و تەکنیکی و هەروەها ژنانە.

بەمشێوەیە، ئۆجەلان نەک هەر ئەڵتەرناتیڤێک[3] لە رووە مێژووییەکەیەوە دەخاتە بەر دەستی چەپ بۆ گفتوگۆ، بەڵکوو ئەو باوک سالاریەش دەخاتە بەر باس کە بەردەوامە لەگەڵ مێژووی بزوتنەوەی چەپدا کەوایکردووە ئازادی ژنان بخرێتە دوواوە.

پارتی شۆڕشگێڕ یان بزووتنەوەیەکی سیاسی کۆمەڵایەتی؟

بە پێچەوانەی مارکسیزمی کلاسیکەوە، باکۆنیین پێی وایە پارتی شۆڕشگێڕ رۆڵی ` مامانی شۆڕشگێڕ` دەبینێت. بەڕای باکۆنیین حیزب رۆڵی شۆڕشکردن ناگێڕێت بەڵکوو لەگەڵ خەڵکدایە کە ئاکتەری سەرەکی شۆڕشن. بەڵام لە مارکسیزمدا ئەوە حیزبە رابەرایەتی دەکات و لە هەمان کاتیشدا دەوڵەت□ تکدای□کی بچوکیشە، هەر کاتێکیش دەستی دەگاتە دەسەڵات بۆخۆی بەرپرسیارەتی دەوڵەتی پرۆلیتاریایی دەگرێتە دەست.

گۆڕانی فیکری ئۆجەلان و PKK، بە رێزگرتن لە ستراکچەری حیزب، چوونە وتووێژی فکرییەوە لەگەڵ ئایدیاکانی باکۆنین دا. PKK وەک پارتێکی مارکسی لینینی کلاسیک توانی خۆی بگۆڕێت بۆ بزووتنەوەیەکی کۆمەڵایەتی بۆ دەرەوەی خۆی و سنوورەکانیش ببەزێنێت[4]، سەرباری مانەوەی ستراکچەرە سیاسییەکەی، ئەو توانایەی لە خۆی نیشانداوە

ببێتە بزووتنەوەیەکی سیاسی کۆمەڵا یەتی خاوەن رەهەندێکی فراوان. بە گرەونەکردن لەسەر پێکهێنانی دەوڵەتی کوردی PKK توانیتی ئەو نمونە کلاسیکییە مارکسیی□ لینینیی□ بەجێبێڵێت و ببێت بەوەی کە لەسەرەوە ئاماژەم پێدان. کاتێک هەزاران کورد لە تورکیا دەڕژێنە سەر جادە و هاوار دەکەن ` PKK خەڵکەو، خەڵک وا لێرەیە، ` لێرەوە دەتوانیت باشتر لەو دیاردەیە تێبگەیت.

وەک ئەوەی تێبینی دەکرێت، لێکچون و جیاوازێکانی نێوان باکۆنین و ئۆجەلان گرنگن، دەست دەبەن بۆ بۆ ئەو با بەتانەی دونیای چەپ کە بە بێ چارەسەری ماونەتەو□. پ□ر□ژ□ی ئ□ج□لان س□□بارەت بە دەوڵەت و ئازادی ژن و رۆڵی حیزب، ئەمانە رەگەز گەلێکی گرنگن بۆ بیرکردنەوە لە شۆڕش و تیۆری ش□شگ□□ان□ ل□ س□□د□ی بیست و یەکەمدا. خوێندنەوەکانیان دەبێت لایەنی تیۆری و چەکداریش لە خۆی بگرێت.

-_________

Carlos Pazmiño

کارڵۆس پازمینۆ توێژەرە لە بواری کورد لە ڕوانگەی ئەمریکای لاتینەوە. نامەی ماستەرەکەی بە ناونیشانی (هەڵوەشانەوەی دەوڵەت) بوو لەگەڵ چۆنیەتی تێگەشتن لە گۆرینی نەزەری و عەمەلی فیکری عەبدوڵڵا ئۆجەلان و PKK. پازمینۆ یەکەمین کەسە لە ئەمریکای لاتین کە ئەم ب□ابەتە دەداتە بەر باس و لێکۆڵینەوە. پازمینۆ وەک خەباتکارێکی مەیدانی لە چەند بوارێکی میللی کاردەکات، پەیوەندی هەیە لەگەڵ سەندیکا کرێکار□کان و خەباتکردنە ناوچەییەکانەوە، هەروەها سەبارەت بە ئەمریکای لاتین و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست لەسەر تۆڕی ئینتەرنێت دەنووسێت.

سەرچاوە:

https://www.academia.edu/34570216/%C3%96calan_and_Bakunin_an_incomplete_discussion#:~:text=Pazmi%C3%B1o%2C%20Carlos.%202017a.%20Abdullah%20%C3%96calan%3A,siglo%20XXI.%20http%3A%2F%2Fkurdistanamericalatina.org%2Fabdullah%2Docalan%2Duna%2Dcontribucion%2D%20para%2Dpensar%2Dla%2Drevolucion%2Den%2Del%2Dsiglo%2Dxxi.%2F%20__________2017b

[1] ڕەخنە لە ئەجەلان دەگیرێت بەوەی کە ڕۆڵەی بەرچاوی داوە بە ژنان لە چاخی بەردینی نوێدا لەو کۆمەڵگەیانەی کە نیشتەجێی `ڕۆژهەڵاتی ناوین – Fertile Crescent` بون، لەگەڵ ئەوەشدا، ئەم ڕۆڵە پێشتر وەک کەلتورێک دەرکەوتووە لە دانیشتوانی چیای ئەندیز لە (ئەمریکای خواروو) پێش داگیرکارییەکانی ئینکا و ئسپانییەکان. بۆیە دەکرێت ئایدییەکانی ئەجەلان گرنگ بن بۆ تێگەشتن لە دەرکەوتنی دەوڵەت وەک دەزگایەک لە هەندێک ناوچەی ئەندیز و لە هەندێ ناوچەی تر ئەو پرۆسەیە تەواو نەبووە وەکو پیرۆی ئێستا، دەوڵەتی ئینکا و فراوان بوونەوەکەی نمونەیەکە لەوە.

[2] گفتوگۆکردن سەبارەت بە گرنگی ڕۆڵی پرۆلیتاریا وەکو بابەتێکی شۆڕشگێڕانە بە قەیرانێکی بەرچاودا تێدەپەڕێت ئەگەر وادابنرێت ` ئەم چینە کرێکاری سەنعەتیین` بە بێ لەبەرچاوگرتنی چینی کرێکار لە ناوچەکانی پۆستکۆلۆنیالیزم و `گرێدراوەکان` وەکوو کوردستان یان ئەمریکا یلاتین. سەرمایەداری لە سەردەمی نیو لیبراڵیزمدا قەیرانەکانی زیاتر بووە کە کاریگەری هەیە لەسەر وڵاتە ناوەندەکان و چینی کرێکارەکەی، ناچاربونە بە گۆڕانەوەی ` کارگەکان و سەرمایەکەیان` بۆ ئەو وڵاتانەی لەوەی هاتوون.

[3] ڕەخنەکانی ئەجەلان، ژنانی لیبراڵی ڕۆژئاوایی و تێگەیشتنە پاسفیستی و بەرژەوەندخوازەکانیانیش دەگرێتەوە، پێشنیارەکە کە دەبێت بزووتنەوەی ژنان ستراکچەر و ڕێکخراوە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکانی تایبەت بە خۆی بنیاتبنێت. ئەجەلان داوا لە ژنان دەکات بەشێوەیەکی کرداری و کاریگەر لەسەر زەمینی واقعی خەباتبکەن. بەم هۆیەوە ناکرێت ئازادی ژن کورتبکرێتەوە تەنها بە ئەجەلان، لە ئێستادا ژنانی کورد ئەو ئایدییەیان نەک هەر گونجاندووە لە خەباتی خۆیاندا بەڵکوو بە شێوەیەکی باشیش چوارچێوەی ئایدیاکەی ڕێبەریان تێپەڕاندووە و بونەتە پاڵەوانی سیاسەتی کوردی بە مانای وشەکە.

[4] بۆ ئەوەی ئەمە روبدات بە بڕوای من سێ ڕەگەز گرنگە. ١- کامڵە بوونی فیکری ئەجەلان. ٢- گرتنەکەی، پاڵی بە بزووتنەوەی رزگاری کوردەوە نا لە غیابی ڕێبەرەکەیدا دووبارە بیربکاتەوە لە هەموو روداوەکان. ٣- دەرکەوتنی زیاتری کەسایەتی ژنان.